

บทบาทของไทยต่อปัญหาพิพาทไทย-กัมพูชา กรณีเขาพระวิหาร

The Role of Thailand Toward the Dispute between Thailand and Cambodia Over the Ownership of Preah Vihear Temple

พลตำรวจโท ดร.สันฐาน ชยนนท์¹, ผศ.ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต²

ผศ.ดร.วิจิตรา ศรีสอน³, พันตำรวจเอก ดร.สุริยะ ประภาสธาก⁴

Police Lieutenant Dr. Morat Chayanont¹, Associate Professor Dr. Chaikaen Ingkaew²

Assistant Professor Dr. Wichitr Sripayang³, Ph.D., Suriya Prapasai⁴

^{1,2,3,4} วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2,3,4} College of Innovation and Management Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

This paper aims to study (1) the causes of dispute between Thailand and Cambodia over the ownership of Preah Vihear Temple, and (2) the role of Thailand on the dispute between Thailand and Cambodia over the ownership of Preah Vihear Temple, using qualitative research methodology, and all the data had been collected and reviewed through the secondary sources

The findings revealed that:

1. The conflict between Thailand (or Siam) and Cambodia over the whole territory of Preah Vihear Temple was because both countries had claimed to have the territorial sovereignty over the Preah Vihear by referring to the different maps of demarcation along with Phanom Dong Rak watershed

2. In A.D.1959, Cambodia requested the International Court of Justice (ICJ) in Hague, Netherlands, to interpret this case and Thailand had agreed with that. The judgment was revealed that the Temple of Preah Vihear is situated in territory under the sovereignty of Cambodia and in 2005. After 40 years of peacefulness, Cambodia has claimed the territorial sovereignty on the overlapping area of 4.6 square kilometers

The ICJ announced the judgment that (1) Phu Ma-Khuea and surrounding area of 4.6 square kilometers where both side agreed was in dispute is not territory under the sovereignty of Cambodia, and (2) Annex 1 map (1: 200,000) does not certify by the ICJ as the frontier line.

Keywords : Dispute between Thailand and Cambodia, Preah Vihear Temple, Maps of Demarcation, Watershed

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สาเหตุของปัญหาข้อพิพาทไทย-กัมพูชากรณีเขาพระวิหาร 2. บทบาทของรัฐบาลไทยต่อปัญหาข้อพิพาทไทย-กัมพูชา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ผลการศึกษารูปได้ว่า 1. กรณีเขาพระวิหารเป็นความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา จากปัญหาการอ้างสิทธิเหนือบริเวณปราสาทพระวิหารที่ทั้งไทยและกัมพูชาถือแผนที่ปักปันเขตแดน ตามแนวสันปันน้ำของเทือกเขาพนมดงรักคนละฉบับ 2. กัมพูชาได้นำกรณีพิพาทนี้ฟ้องศาลโลก เมื่อ ค.ศ. 1959 เป็นครั้งแรก ศาลโลกได้ตัดสินให้ตัวปราสาทพระวิหารตกเป็นของกัมพูชา สร้างความไม่พอใจแก่รัฐบาลและประชาชนชาวไทย อีก 40 ปี ต่อมากัมพูชาได้ฟ้องศาลโลกเป็นครั้งที่ 2 อ้างสิทธิเหนือดินแดน 4.6 ตารางกิโลเมตร ศาลโลกได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 2013 สรุปได้ว่า 1) ภูมะเขือและพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตรไม่ใช่ของกัมพูชา 2) แผนที่ Annex I map ศาลไม่รับรองว่าเป็นเส้นเขตแดน คงใช้ได้เฉพาะตอนเหนือพื้นที่ตามคำพิพากษาปี ค.ศ. 1962 เท่านั้น

คำสำคัญ : บทบาทของไทย ปัญหาพิพาทไทย-กัมพูชา เขาพระวิหาร

บทนำ

กรณีข้อพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร (Prasat Pres Vihear) กัมพูชาเรียกว่า “เปรียะ วิเฮียร์” ได้เกิดปะทุขึ้นอีกครั้งหลังจากสงบมาเป็นเวลานาน โดยถูกนำขึ้นสู่เวทีศาลโลกหรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) ที่กรุงเฮก (The Hague) ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นครั้งที่ 2 หลังจากครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2502 (ค.ศ. 1959) ที่ไทยต้องเสียปราสาทเขาพระวิหารให้กัมพูชาไป (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536: 686) (Suriyawut Suksawat, 1993: 686) ปราสาทเขาพระวิหารอันยิ่งใหญ่ วิจิตรตระการตา สร้างขึ้นมาในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 และเสร็จ ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 3 ตั้งอยู่บริเวณ ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ และระหว่างเมืองเสียมราฐกับสตึงแตรงในพื้นที่ฝั่งกัมพูชาเป็นปราสาทหินทราย ตั้งอยู่บนยอดเขาลาดลงตามไหล่เขาพระวิหาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ

เทือกเขาพนมดงรัก สูงจากพื้นดิน 547 เมตร ระดับความสูง 657 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล จึงโดดเด่นบนจะงอยของเงื้อมผาที่สูงตระหง่าน ไม่มีโบราณสถานอันใดตัดเทียมได้ มีชื่อแต่เดิมคือ Sikharesvara อันเปรียบเสมือนยอดมงกุฏขององค์ศิวเทพ (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536: 31-33) (Suriyawut Suksawat, 1993: 31-33)

ความยิ่งใหญ่อลังการของปราสาทเขาพระวิหารซ่อนตัวอยู่ในป่าทึบ มีมากกว่า 4 ศตวรรษ ถูกค้นพบในปีพ.ศ. 2442 โดยพระเจ้านองยาเธอกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ พระราชโอรสองค์ที่ 11 ในพระบรมสมเด็จเจ้าจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงดำรงตำแหน่งข้าหลวงต่างประเทศองค์ ผู้สำเร็จราชการหัวเมืองทางตะวันออกเสด็จดำเนินเขาพระวิหารพระองค์ได้จารึกพระนาม “สรรพสิทธิ” ไว้ติดกับปราสาทหลังต้น ก่อนที่รัฐสยามจะบรรลุข้อตกลงในอนุสัญญากับฝรั่งเศสในอีก 5 ปีต่อมา (พ.ศ. 2447 = ค.ศ. 1904) (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536:

676) (Suriyawut Suksawat,1993:676) โดยที่ประเทศฝรั่งเศสมีฐานะเป็นรัฐผู้อารักขาแก่มณฑลได้ทำสัญญากับราชอาณาจักรสยามอยู่หลายฉบับแต่มีอยู่ฉบับหนึ่งที่เป็นต้นเหตุของปัญหานี้คือสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ร.ศ. 122 มีข้อความตกลงว่าพรมแดนที่เป็นปัญหาให้ถือเอาสันปันน้ำเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตแดน กับให้ตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนเพื่อทำการสำรวจ (กัมพูชาอ้างว่าต้นฉบับแผนที่นี้พิมพ์โดยอาศัยอำนาจจากคณะกรรมการผสมตามสนธิสัญญา พ.ศ. 2447 ซึ่งมีพลเอกหม่อมมาตรีเดโชดม เป็นประธานกรรมการฝ่ายไทย และพันโทแบร์นาร์ต เป็นประธานกรรมการฝ่ายฝรั่งเศส ได้มีการส่งแผนที่ไปให้รัฐบาลสยาม จำนวน 50 ฉบับ โดยพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ทรงตอบรับใน พ.ศ. 2541 พร้อมกับทรงขอแผนที่เพิ่มเติมอีก 15 ชุด เพื่อไปแจกจ่ายแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยเป็นแผนที่มาตราส่วน 1:200,000 ร่วมกับฝรั่งเศสภายใต้อนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งได้กลายเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญในการตัดสินของศาลโลก พ.ศ. 2505 แผนที่ฉบับนี้ฝรั่งเศสลากเส้นเอาเขาพระวิหาร ซึ่งอยู่ในความครอบครองของราชอาณาจักรสยาม ไปอยู่ในเขตแดนกัมพูชา โดยมีได้ยึดแนวสันปันน้ำเป็นเกณฑ์แผนที่ฉบับนี้เรียกว่า แผนที่ผนวก 1 (Annex I map) (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536: 687-688) (Suriyawut Suksawat,1993: 687-688) สยามมิได้คัดค้านแผนที่ดังกล่าวภายในเวลาอันสมควร แม้จะมีได้แสดงการยอมรับ แต่ก็มิได้มีการคัดค้านว่าแผนที่ฉบับดังกล่าวว่ามีไม่ถูกต้อง แม้แต่เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยขณะนั้น คือ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ก็ตรัสขอพิจารณาพรมแดนฝรั่งเศสผู้นำส่งแผนที่นั้น และผู้ว่าราชการจังหวัดก็มิได้ทักท้วง หรือการประชุมคณะกรรมการที่กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2452 (ค.ศ. 1909) โดยใช้แผนที่ Annex I map เป็นหลักก็ไม่มีผู้ใดคัดค้าน (ศรีประภา เพชรหมิศรี ในชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552: 48) (Charnvit kasetsiri, 2009:48) ค.ศ. 1947 มีการประชุมเจรจาสนธิสัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส ณ กรุงวอชิงตัน รัฐบาลไทยก็ได้ประท้วงเรื่องแผนที่แต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้น พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้เสด็จเขาพระวิหาร ได้มีผู้สำเร็จราชการมารับเสด็จในฐานะผู้มาเยือนจังหวัดหนึ่งของกัมพูชา และปรากฏภาพของชาติฝรั่งเศสปักอยู่เหนือตัวปราสาทในภาพถ่ายระหว่างการเสด็จเยือน (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536, หน้า 679) (Suriyawut Suksawat,1993: 679)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาข้อพิพาทไทยกัมพูชากรณีเขาพระวิหาร
2. เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐบาลไทยต่อปัญหาข้อพิพาทไทย-กัมพูชา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ Moorhead and Griffin (2001 : 213 อ้างถึงในสุพัตรา จิตตเสถียร,2550: 20) (Supattra Jittasatien,2007:20) นำมาใช้อธิบายถึงความขัดแย้งในบทบาทของมนุษย์ในองค์การและใช้อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลภายใต้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา ส่วนความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) จะเกิดขึ้นตามประสบการณ์ของแต่ละคนที่ประสบมา หรือเกิดจากการที่พฤติกรรมของบทบาทตั้งแต่สองบทบาทขึ้นไปไม่สอดคล้องกันและความขัดแย้งเกิดจากการที่ไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น ต้อง

เป็นประธานในการประชุมในฐานะครูใหญ่ หรือ จะต้องออกไปรับลูกที่โรงเรียนในฐานะที่เป็นบิดา

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory)

ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การกระทำและนโยบายของรัฐเกิดจากผลของการกระทำหรือนโยบายของอีกรัฐหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีนี้ให้ความสนใจต่อบัณฑิตภายนอกมากกว่าบัณฑิตภายในรัฐ โดยบัณฑิตภายนอกกระตุ้นให้รัฐแสดงปฏิกริยาออกมาในรูปแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการแข่งขันกัน (Competition) การร่วมมือกัน (Cooperation) การเจรจาต่อรองกัน (Negotiation and Bargaining) และการขัดแย้ง (Conflict) (ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, 2545: 29-30) (Siro Paksuwan, 2002:29-30)

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีอยู่แล้ว อาจอยู่ในรูปข้อมูลที่ผู้อื่นรวบรวมเอาไว้หรือข้อมูลที่ผ่านกรรมวิธีทางข้อมูล (Data Processing) หรือการวิเคราะห์ (Data Analysis)

ผลการวิจัย

สาเหตุความขัดแย้ง

ในยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ถือเป็นช่วงจุดเริ่มต้นกรณีพิพาทปราสาทเขาพระวิหาร โดยกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหาร เป็นโบราณสถานของชาติในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) คือ 1 ปี หลังเปลี่ยนชื่อประเทศ “สยาม” มาเป็น “ประเทศไทย” ไทยส่งกำลังทหารเข้ารักษาการณ์ 2497 (ค.ศ. 1954) หลังฝรั่งเศสแพ้สงคราม และถอนทหารออกจากอินโดจีนซึ่งทำให้รัฐบาลกัมพูชาได้รับเอกราชตามสนธิสัญญาเจนีวา ช่วงนี้จึงเกิดช่องว่างของอำนาจและการเมืองทั่วอินโดจีน กอง

ทหารไทยจึงขึ้นไปครอบครองเขาพระวิหารไว้โดยง่าย (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536: 683) (Suriyawut Suksawat, 1993: 683)

การสูญเสียดินแดนเขาพระวิหารให้ไทยสร้างความรู้สึกเกลียดชังให้คนเขมรทุกระดับอย่างมาก และสมเด็จพระเจ้าสีหนุ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้ปราสาทเขาพระวิหารคืนมา แต่ผู้ริเริ่มการทวงคืนคือ ประเทศฝรั่งเศสโดยความเห็นชอบของกัมพูชา ได้คัดค้านอำนาจอธิปไตยเหนือเขาพระวิหารตั้งแต่ พ.ศ. 2492 (ค.ศ. 1949) แล้ว และ พ.ศ. 2501 (ค.ศ. 1958) กัมพูชาเรียกร้องเขาพระวิหารว่าเป็นส่วนหนึ่งของกัมพูชา โดยตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย (สมปอง ขวัญประเสริฐ, 2543:65-66)(Sompong Kwanprasert, 2000:65-66) พ.ศ. 2502 (ค.ศ. 1959) สมเด็จพระเจ้าสีหนุ นำเรื่องกรณีพิพาทนี้เข้าสู่กระบวนการศาลโลก หรือ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justic) เมื่อเดือนตุลาคม ไทยคัดค้านไว้แล้วจากท่าทีรัฐบาลกัมพูชาและจุดเริ่มต้นของกรณีพิพาทเขตแดนบริเวณเขาพระวิหาร ปะทุขึ้นจากจุดที่เอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำกรุงลอนดอน นายซัมซารี (Sam Sari) ได้เขียนบทความปรากฏในนิตยสาร “กัมพูชาวันนี้” ในปี พ.ศ. 2501 แสดงทัศนะของตนว่าเขตแดนบนเขาพระวิหารรวมไปจนถึงปราสาทเขาพระวิหาร ต้องเป็นของกัมพูชาโดยสมบูรณ์ และกล่าวหาว่าไทยกระทำการทุจริตเลอริใช้กำลังเข้ายึดครอง ทั้งยังพาดพิงหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ไทยด้วย

ประเทศไทยในขณะนั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการด้วยจุดยืนที่ชัดเจน และแข็งกร้าว พร้อมแต่งตั้ง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าคณะทนายความฝ่ายไทย Sir Frank Soskice เป็นหัวหน้าทนายความของต่างชาติ ในส่วนของคณะผู้แทนกัมพูชา

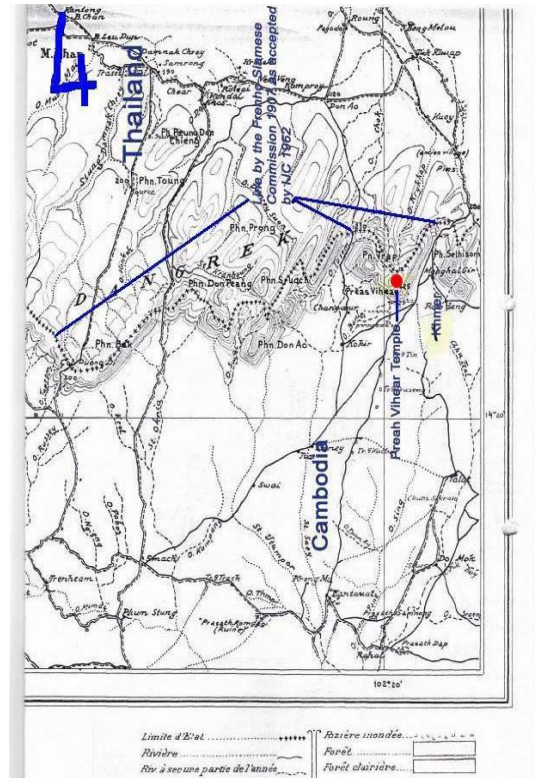
มีนายตรวง กัง (Truong Cang) สมาชิกสภาองคมนตรีเป็นผู้แทนกัมพูชา มีนายอุค ชุม (Ouk Chhoim) อัครราชทูตที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตกัมพูชาประจำประเทศฝรั่งเศส เป็นหัวหน้าคณะทนายความ มีนายคีน อาชีสัน (Dean Acheson) เป็นหัวหน้าทนายความต่างชาติ

แผนที่แห่งความขัดแย้ง 2 ฉบับคือ

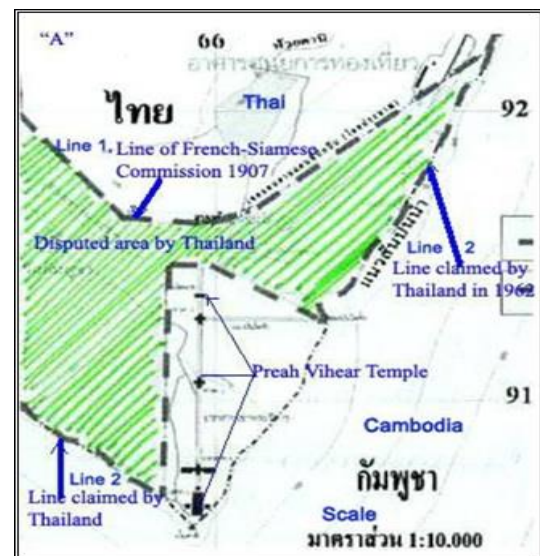
1.แผนที่อินโดจีนที่ฝรั่งเศสทำไว้ ภายใต้สนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส รศ.122 พ.ศ.2450 (ค.ศ. 1907) ที่เรียกว่า Annex I map โดยฝรั่งเศสจัดทำแต่ฝ่ายเดียวได้ลากเส้นเอาเขาพระวิหาร ซึ่งครอบคลุมปราสาทเขาพระวิหารตอนเหนือที่อยู่ในความครอบครองของไทย เข้าไปอยู่ในเขตแดนกัมพูชาของฝรั่งเศสแทน และจัดส่งให้ไทย พ.ศ. 2451 (ค.ศ. 1908) มาตราส่วน 1:200,000 (อัครพงษ์ คำคุณ, 2552, หน้า 8-9) (Akarapong Khomkun, 2009, p.8-9)

แผนที่ฝรั่งเศส ฉบับที่กัมพูชาส่งให้ศาลโลกพิจารณา มาตราส่วน 1:200,000 แสดงภาพรวมที่ตั้งปราสาทเขาพระวิหารและแนวเส้นเขตแดนตามแผนที่ฝรั่งเศส (Annex I Map) เมื่อ 100 ปีก่อน (Line 1) กับเส้นเขตแดนไทยกสวอ้าง (Line 2) โดยยึดเส้นสันปันน้ำตามหลักสากล

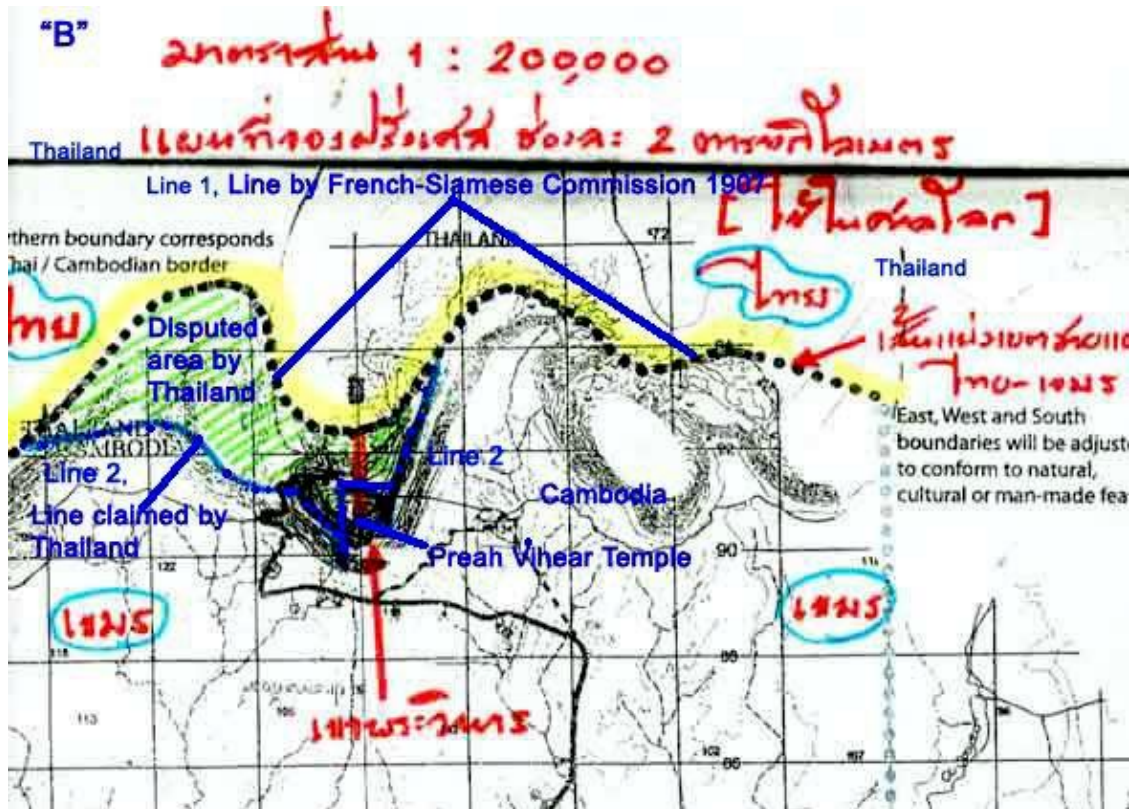
2.แผนที่ 1:10,000 เป็นแผนที่ของทางการไทยแสดงแนวเส้นเขตแดนฝรั่งเศส-สยาม ปี 2450 ซึ่งไทยได้โต้แย้งต่อศาลโลกมาตั้งแต่ปี 2505 กับแนวเส้นเขตแดน (Line 2) ที่ไทยใช้หลักสากลยึดถือแนวสันปันน้ำเป็นหลักในการแบ่งเส้นเขตแดนและได้อ้างสิทธิอันชอบธรรมเหนือพื้นที่สีเขียว ซึ่งไทยจัดทำขึ้นหลังจากมีคำพิพากษา 2505 แต่กัมพูชาไม่ยอมรับ อ้างว่า แผนที่ Annex I map ว่าผลการรับรองของศาลโลกแล้วเป็นหลัก

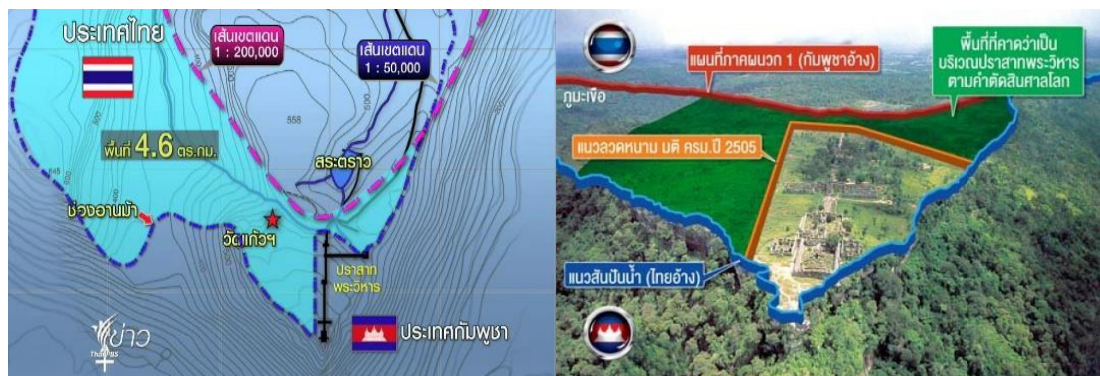
ภาพที่ 1 ที่มา : วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, คดีปราสาทเขาพระวิหาร พ.ศ.2505

ภาพที่ 2 แผนที่ 1 : 10,000

ภาพที่ 3 แผนที่ 1 : 200,000

ภาพที่ 4 ที่มา : วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, คดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ.2505

คำสั่งศาลโลก ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2505 (ค.ศ. 1962) ในที่สุดศาลโลกได้พิพากษาคัดสิน ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2505 ว่า ปราสาทเขาพระวิหาร ตั้งอยู่ในอาณาเขตภายใต้อธิปไตย (Sovereignty) ของกัมพูชา สร้างความโกรธแค้นและผิดหวังให้กับ

คนไทยอย่างมาก นอกจากนี้ ศาลโลกยังระบุให้ รัฐบาลไทยมีพันธะที่จะต้องส่งมอบวัตถุโบราณต่าง ๆ รวมทั้ง ประติมากรรม แผ่นศิลา รูปหินทรายต่าง ๆ ที่ได้โยกย้ายออกจากปราสาทเขาพระวิหารโดย ฝ่ายไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1954) คืนให้

กัมพูชาด้วยคำพิพากษา คะแนนเสียง 9:3 พิจารณาเฉพาะอธิปไตยเหนือตัวปราสาทแค่นั้น พื้นที่นอกเหนือจากตัวปราสาทจึงเป็นเขตแดนอธิปไตยของไทย โดยไม่มีดินแดนทับซ้อน โดยธรรมนูญศาลโลก ข้อ 61 บัญญัติไว้ว่า ไทยสามารถยื่นคำร้องประท้วงให้ทบทวนคำพิพากษาได้ ในระยะเวลา 10 ปี แต่รัฐบาลไทยก็ได้ดำเนินการในประเด็นนี้แต่อย่างใด (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552: 279-281) (Charnvit kasetsiri, 2009:279-281) ปฏิบัติจากรัฐบาลไทยเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 คณะรัฐมนตรีลงมติ โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สั่งการให้ล้อมรั้วลวดหนามใกล้ตัวปราสาทเขาพระวิหาร เพื่อยืนยันสิทธิ์ว่าเขตแดนนั้นเป็นของไทย (โดยเฉพาะพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตรที่กัมพูชาอ้างสิทธิ) โดยกัมพูชามิได้ทักท้วงทำให้กัมพูชาไม่มีทางขึ้นปราสาทเขาพระวิหาร วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 รัฐบาลไทยโดยนายถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ได้มีหนังสือไปยัง นายอู๋ถั่น เลขาธิการสหประชาชาติ เพื่อประท้วงคำพิพากษาศาลโลก โดยอ้างว่าคำพิพากษานั้น ขัดต่อกฎหมายและความยุติธรรม นอกจากนี้ยังส่งหนังสือที่ไทยจะเรียกร้องปราสาทเขาพระวิหารกลับคืนในอนาคตด้วย(ดวงธิดา งามเศวาร์, 2537: 101-102) (Duangthida Ramet, 1994 : 101-102)

จุดเริ่มต้นการนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลโลก ครั้งที่ 2 โดยที่ปราสาทเขาพระวิหารตกเป็นศูนย์กลางความขัดแย้งและข้อพิพาทภายหลังจากที่กัมพูชาพยายามขอขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารให้เป็น “มรดกโลก” เพียงฝ่ายเดียว ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2548 ต่อองค์การ UNESCO แต่ถูกทักท้วง คัดค้านโดยรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เพราะมองออกแล้วเชื่อกัมพูชาไม่เจตนาเอาพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตรของไทย ครั้นต่อมาในยุค

สมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรีฝ่ายไทยมีการผูกมิตรกับกัมพูชามากขึ้น จนนำไปสู่การลงนามในแถลงการณ์ร่วม ไทย-กัมพูชาในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ระหว่างนายณพดล ปัทมะ รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศขณะนั้น กับ นายซก อัน (Sok An) รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชา โดยฝ่ายกัมพูชาขอขึ้นทะเบียนเฉพาะตัวปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียว โดยเปลี่ยนชื่อจากเดิม Saered Site of Preah Vihear Temple เป็น Temple of Prea Vihear แต่ไม่รวมพื้นที่ทับซ้อน 4.6 ตารางกิโลเมตร ท่ามกลางกระแสคัดค้าน ท่วงต่งจนในที่สุดศาลรัฐธรรมนูญตีความว่า “คำแถลงการณ์ร่วม” ดังกล่าว ขัดต่อรัฐธรรมนูญและถือเป็น “โมฆะ” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552: 167) (Charnvit kasetsiri, 2009: 167)

ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นั้น บทบาทของนายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือว่าโดดเด่นที่สุดในการคัดค้านการขอขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกของกัมพูชาต่อ UNESCO กระทั่งนำไปสู่การถอนตัวออกจากภาคีสมาชิกมรดกโลกอย่างคาดไม่ถึง (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552: 168) (Charnvit kasetsiri, 2009:168) ดังนั้น กรณีพิพาทปราสาทเขาพระวิหารก็นำสองประเทศกลับคืนสู่เวทีของศาลโลกอีกครั้งหนึ่ง โดยรับเรื่องข้อพิพาทดินแดน 4.6 ตารางกิโลเมตรไว้พิจารณาก่อนคณะกรรมการมรดกโลกได้เลื่อนการพิจารณาแผนบริหารจัดการปราสาทเขาพระวิหารออกไป ในขณะที่คณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ พังคำชี้แจงไทย กัมพูชาและอินโดนีเซีย ซึ่งทำหน้าที่ประธานอาเซียน ได้มีมติให้ใช้กลไก 2 ฝ่าย (ทวิภาคี) ต่อไป โดยให้อินโดนีเซียจัดส่งคณะผู้สังเกตการณ์มาตั้งทั้งฟาก

ฝั่งไทย และกัมพูชา เพื่อมิให้มีการปะทะกันอีก ทั้งนี้ ศาลโลกมีมติเมื่อ 18 กรกฎาคม 2554 ให้ใช้มาตรการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีมติขั้นสุดท้าย คือ ให้ไทยและกัมพูชา ถอนทหารเกือบ 18 ตารางกิโลเมตรแต่อนุญาตให้ตำรวจ พลเรือนเข้าได้ กับมีมติให้ไทยอนุญาตให้กัมพูชาชนคนและสิ่งของไปซ่อมแซมปราสาทเขาพระวิหารได้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เข้ามารับหน้าที่ต่อจากรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ โดยใช้ทีมกฎหมายไทยชุดเดิมจึงมีความต่อเนื่อง และต่อมาศาลโลกได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (Borwornsak Uwan) (ประธานคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2558 รองประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย) มีความเห็นว่า คำพิพากษาประเทศกัมพูชาไม่ได้ชนะประเทศไทย 100% แต่ไม่ได้แปลว่าประเทศไทยไม่เสียอะไร จึงไม่มีใครได้เปรียบ แต่หวั่นกัมพูชายื่นศาลโลกตีความเส้นเขตแดนอีกรอบจึงแนะนำให้ไทยยอมรับคำพิพากษา (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2556) (Borwornsak Uwan, 2013)

สรุปผลคำพิพากษาศาลโลก พ.ศ. 2556 ได้ดังนี้

1. ภูมะเขือ หรือพนมตอและพื้นที่ 4.6 ตารางกิโลเมตร ไม่ใช่ของกัมพูชา
2. แผนที่ 1:200,000 ศาลไม่รับรองว่าเป็นเส้นเขตแดนโดยใช้ได้เฉพาะตอนเหนือพื้นที่ ตามคำพิพากษาปี 2505 เท่านั้น (ศาลให้ไทย-กัมพูชา ตกลงกันเพราะ Vicinity ทำยาก)
3. มติครม. 2505 ที่ไทยล้อมลวดหนาม ศาลบอกว่า ทำฝ่ายเดียว
4. ศาลแนะนำให้ไทย และกัมพูชา ร่วมกันพัฒนาปราสาทเขาพระวิหารในฐานะมรดกโลก

ข้อเสนอแนะ

ไทย-กัมพูชา จึงควรถือปฏิบัติตามนายวีรชัย พลาศรัย หัวหน้าคณะฝ่ายไทยที่เคยแสดงความเห็นไว้ว่า “ศาลไม่มีอำนาจพิจารณาเรื่องเส้นเขตแดน” เป็นเรื่องต้องใช้การเจรจาในกรอบ JBC (Joint Border Commission) ซึ่งเป็นช่องทางทวิภาคีระหว่างประเทศ ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศเป็นประธานที่ประชุม ประกอบด้วยกระทรวงต่างประเทศ และกระทรวงกลาโหม แก้ปัญหากัน สอดคล้องกับคำพิพากษาศาลโลก (11 พ.ย. 2556) ในประเด็นที่ศาลระบุเพิ่มเติมว่า ไทย-กัมพูชาต้องร่วมมือกัน อีกทั้งต้องร่วมกับประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องปราสาทเขาพระวิหาร ในฐานะมรดกโลก ซึ่งจำเป็นต้องมีทางเข้าปราสาทจากที่ราบในกัมพูชา ทั้งนี้ ในระดับประเทศไทยกับเขมร (กัมพูชา) คงต้องใช้กลไก “ทวิภาคี” ที่มีอยู่คือ

1. คณะกรรมการร่วม ไทย-กัมพูชา (Joint Commission) อันเป็นความร่วมมือระดับ “ทวิภาคีระหว่างประเทศ” มีบทบาทดูแลความสัมพันธ์ในด้านการเมือง, เศรษฐกิจ, วัฒนธรรม, สังคม รวมทั้งการลงทุนของทั้ง 2 ประเทศมีรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศเป็นประธานปีละ 1-3 ครั้ง ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของทั้ง 2 ฝ่าย

2. คณะกรรมการ “เขตแดนร่วม” ไทย-กัมพูชา (Joint Boundary Commission JBC) จัดตั้งขึ้นตามคำแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา 2540 ประกอบด้วยคณะกรรมการที่มาจากกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม (กลไกทวิภาคีระหว่างประเทศ)

3. คณะกรรมการชายแดนทั่วไป ไทย-กัมพูชา: (General Border Committee-GBC) ไทย-กัมพูชา มีความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดน โดยลงนามเป็นข้อตกลง

ระหว่างรัฐบาล พ.ศ. 2538 เป็นทวิภาคีฝ่ายทหารระดับรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม ประชุมสลับเช่นทุกปีเป็นเสรีภาพระดับประเทศ

4. คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค: (Regional Border Committee-RBC) เป็นกลไกทวิภาคีระดับท้องถิ่น มีประธานการประชุมระดับแม่ทัพ คือ แม่ทัพภาค 2 ของไทย และ แม่ทัพภูมิภาคทหารที่ 4 กัมพูชา ซึ่งดูแลบริเวณชายแดนภาคอีสานตอนใต้ ก่อนหน้านั้นในระดับ “ASEAN” (ระดับภูมิภาค) ไทย-กัมพูชาเคยมีเรื่องการกระทบกระทั่งสาหัสกันทุกชนิดจนถึงปีใหญ่ใส่กันมีคนตายประมาณ 20 คน กัมพูชาร้องต่อ ASEAN, UN และกรูเซกที่ตั้งศาลโลก ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว

อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประธาน ASEAN ขณะนั้นมีนายมาตีร์ นาตาเลกาวา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอินโดนีเซีย รับไม้ต่อจากการไกล่เกลี่ยของ UN ผ่าน ASEAN เพื่อยุติข้อขัดแย้ง แต่ก็ยังไม่สำเร็จเป็นรูปธรรมจนศาลโลกมีมติ 2554 ให้ไทย-กัมพูชา ถอนทหารเกือบ 18 ตารางกิโลเมตรจากพื้นที่พิพาท เว้นแต่ตำรวจกับชาวบ้าน

ปัจจุบันไทยได้มีการค้าขายตามแนวชายแดนกว่า 700 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีค่ากล่าวกันว่า ไทยกับกัมพูชามีการค้าขายที่ไทยได้เปรียบดุลการค้ากับกัมพูชากว่า 60,000 ล้านบาท ไทยกับกัมพูชามีภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ที่คล้ายคลึงกันมาก จนแยกไม่ออกว่าใครเป็นเจ้าของเช่นประเพณีลอยกระทงที่ไทยเข้าใจว่าเป็นเจ้าของประเพณี แต่กลับมีภาพบันทึกไว้ที่ปราสาทเขาพระวิหาร ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 เป็นภาพการลอยกระทงในน้ำเป็นต้น โดยมีหลักฐานน่าเชื่อว่าสยามมีความใกล้ชิดกันตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือราวสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 6-7

สำหรับไทยนายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ และรองนายกรัฐมนตรี ได้ต่อสายโทรศัพท์พูดคุยกับ นายฮอน นัมฮง รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศกัมพูชา และได้มีการเดินทางไปหาหรือกันที่โรงแรม Holiday Palace เมืองปอยเปต กัมพูชา จากนั้นได้มาร่วมกันแถลงข่าวที่โรงแรมอริญเมอริเมต จังหวัดสระแก้ว โดยเพื่อการรักษาบรรยากาศความเป็นมิตรระหว่างกัน ทั้งสองฝ่ายร่วมกันกำหนดมาตรการรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขตามแนวชายแดน ทั้งช่วงก่อนและหลังการอ่านคำตัดสินของศาลโลก ทั้งในระดับรัฐบาลและระดับทหารในพื้นที่ จะร่วมกันรักษาความสงบ บริเวณชายแดนและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ใด ๆ โดยจะดูแลให้มีการไปมาหาสู่กันตามปกติ ทั้งในส่วนของการประชาชน และการขนส่งสินค้า นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายจะนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสมและระมัดระวัง ทั้งสองฝ่ายจะเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และการแสดงออกของกันและกัน หากมีความจำเป็นจะใช้กลไกที่มีอยู่แล้วตาม JBC หรือการประชุมสมัชชาความร่วมมือทวิภาคี เป็นต้นที่น่าสนใจคือคำกล่าวของนายฮอน นัมฮง ที่ว่า “เราจะไม่ให้เกิดปัญหาเพียงปัญหาเดียวส่งผลกระทบต่อความร่วมมือที่มีอยู่อย่างยาวนานและแนบแน่นของทั้งสองประเทศควรมีส่วนในการปกป้องมิตรภาพของเรา อย่าให้กระทบกระเทือนจากปัญหานี้เช่นกัน”

ดังนั้น ทั้งสองประเทศควรร่วมกันพิจารณาแนวทางที่จะนำคำพิพากษามาเป็นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตร และสันติภาพอย่างถาวรและควรให้ปัญหานี้จบลงเพื่อคนรุ่นต่อไปจะได้หันไปสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2552). **ลัทธิชาตินิยมไทย/สยามกับกัมพูชา: กรณีศึกษาปราสาทเขาพระวิหาร**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- ดวงจิตา รามะศรั. (2537). **ปราสาทพระวิหารกับเบื้องหน้าเบื้องหลังประเด็นขัดแย้งไทย-กัมพูชา**. กรุงเทพฯ: ยูโรปา เพรส.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (13 พฤศจิกายน 2556). “คำพิพากษาศาลโลก” อิสราเนวส์ สำนักข่าวอิสรา. ค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2560, จาก https://www.isranews.org/isranews-article/25097bawomsak_25097.html.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์. (2552). **สงครามการค้า และชาตินิยมในความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย มูลนิธิโครงการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **คดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505**. ค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2560, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>.
- ศิริธม ภาควรรณ. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมปอง ขวัญประเสริฐ. (2543). **การนำเสนอข่าวในบริบททางการเมือง: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีทำสนธิสัญญาและเขาพระวิหาร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพัตรา จิตตเสถียร. (2550). **การจัดการความขัดแย้งในสถานพยาบาลของรัฐระดับจังหวัด**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. (2536). **ปราสาทเขาพระวิหาร: ศาสนบรรพตที่โดดเด่นที่สุดในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- อัศรพงษ์ คำคุณ. (2552). **สนธิสัญญาของพระพุทธเจ้าหลวงฯ กับฝรั่งเศส และ ปราสาทเขาพระวิหารของกัมพูชา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

Reference

- Akarapong Khomkun.(2009). **The treaty of King Rama V with France and Khao Phra Vihear Temple of Cambodia**. Bangkok:Foundation for Textbooks, Social Sciences and Humanities
- Borwornsak Uwanno.(13 November 2013) "Judgment of the ICJ" Isranews. Founded on July 4, 2017, from https://www.isranews.org/isranews-article/25097bawornsak_25097.html.
- Charvit kasetiri. (2552). **Nationalism Thailand / Siam, Cambodia: Preah Vihear case**. Bangkok: Toyota Thailand Foundation.

- Duangthida Ramet.(1994).**Preah Vihear temple in the background of the Thai–Cambodian conflict**. Bangkok: Europa Press.
- Sirot Paksuwan. (2002).**Preliminary international relations**. (13th ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Supattra Jittasatien (2007). **Conflict management in state–level hospitals**.Doctor of Philosophy Program in Public Administration College. Ramkhamhaeng university.
- Suriyawut Suksawat (1993). **Preah Vihear Temple: The most prominent Buddhist monastery in Southeast Asia**. Bangkok: Ancient City Publishing.
- Sompong Kwanprasert. (2000). **Presentation of news in political context: comparative study of Thao Suranaree and Phra Viharn Temple**. Thesis Master of Arts, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.
- Puangthong Pawakapan. (2009). **Trade war and nationalism in Thai–Cambodian relations**. Bangkok: Toyota Thailand Foundation. Foundation for Social Sciences and Humanities Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
- Wikipedia, the free encyclopedia. **The Temple of Preah Vihear, 1962**. Searched on July 4, 2560, from <https://en.wikipedia.org/wiki/>